

V. SEMNAL

CULTURĂ ȘI REFORMĂ ÎN DOMENIUL ÎNGRIJIRII SĂNĂTĂȚII MINTALE ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST, CONTEXTE CULTURALE ALE SĂNĂTĂȚII ȘI BUNĂSTĂRII

Biroul regional pentru Europa al Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), Centrul pentru Cultură și Sănătate al Universității din Exeter, Marea Britanie și Institutul Național pentru Sănătate Mintală din Cehia au organizat reuniunea internațională cu tema „Cultură și reformă în domeniul îngrijirii sănătății mintale în Europa Centrală și de Est”, care s-a desfășurat în octombrie 2017 la Klenecy, în Cehia. Au participat 31 de experți și profesioniști în domenii de activitate diverse din Armenia, Belarus, Cehia, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, România, Ucraina și Federația Rusă.

Biroul Regional OMS pentru Europa și-a propus astfel să promoveze înțelegerea relației dintre cultură, mentalități și sănătate în contextul în care încă din 2015 a lansat un proiect sub egida Inițiativei Europene pentru Informare în domeniul Sănătății, axat pe sănătate în context cultural. Proiectul își propunea să investigheze modul în care o anumită cultură sau o anumită mentalitate pot afecta serviciile de sănătate, pentru a putea elabora politici de sănătate mai eficiente și mai echitabile. În vederea atingerii acestui scop, obiectivele întâlnirii experților internaționali au fost: stabilirea și sintetizarea factorilor cheie pentru îngrijirea sănătății mintale și pentru reforme în domeniu; identificarea unor noi arii de cercetare legate de cultură și mentalitate; aspecte ale culturii prin care o cercetare mai aprofundată și o mai bună înțelegere pot influența politicile și practicile în domeniul sănătății mintale în Europa Centrală și de Est.

În cadrul lucrărilor reuniunii au fost susținute prezentări care au evidențiat istoricul reformei până în prezent și influențele culturale specifice asupra acesteia. Grupurile de lucru au aprofundat subiectele pentru a explora problemele ridicate și pentru a identifica elementele culturale cheie

care pot influența reforma sănătății mintale. S-a subliniat faptul că este necesară o abordare mai centrată pe factorul uman pentru a realiza o reformă concretă prin care să se facă auzite vocile celor care suferă de boli mintale sau de dizabilități psihosociale. Tocmai de aceea rămâne important contextul cultural deoarece acesta modelează tot procesul îngrijirii de la decizia pacientului de a cere ajutor la diversele tipuri de asistență, la sprijinul pe care îl primesc din partea societății și mai ales la gradul sau tipul de discriminare cu care se poate confrunta pacientul.

Motivele istorice și culturale ale reformei

În cadrul acestei sesiuni s-a urmărit identificarea evoluțiilor cheie din domeniile psihiatriei și psihoteraputiciei; analizarea rolului stigmatizării în diagnostic, tratament și îngrijire și explorarea modalităților prin care anumite exemple pot fi valorificate pentru a oferi îngrijirea adecvată care afirmă și sprijină drepturile omului și ale utilizatorilor de servicii din regiune. S-a discutat faptul că din nefericire serviciile de sănătate mintală și educația practicienilor sunt aproape exclusiv biologice în orientarea lor în timp ce abordarea socială în îngrijire este de cele mai multe ori neglijată.

Nivelurile ridicate de stigmatizare și discriminare descurajează dezvoltarea problemelor reale de sănătate mintală și limitează acceptarea serviciilor de dezinstituționalizare, a serviciilor de îngrijire a sănătății mintale.

Medicii de obicei discută planurile de tratament cu membrii familiei în loc de a se adresa utilizatorilor direcți ai serviciilor de sănătate, împiedicându-le efectiv participarea la decizii care le afectează viața. Medicii invocă lipsa de timp și totuși utilizatorii raportează că doar 15 minute de contact pot fi adecvate când medicii îi tratează cu respect.

A fost dat exemplul Lituaniei, unde aderarea la standarde internaționale și reducerea numărului de paturi a influențat inițiativele reformei.

Cu toate acestea, din cauza lipsei de evaluare a nevoilor concrete și a eșecului de a baza mai mult serviciile de îngrijire pe comunitate și pe autoritățile locale, nivelul de îngrijire medicală rămâne primar reducându-se la prescripții medicale și administrarea de medicamente, în timp ce serviciile acordate continuă să aibă deficiențe mari.

Jack Firedman, Centrul pentru Cercetări Sociale al Universității din Oklahoma a subliniat importanța înțelegerii modului în care poate fi integrată cultura ca o preocupare de bază în abordările privind reforma sistemului de sănătate mintală în Europa Centrală și de Est. În opinia sa cultura contribuie la: formarea convingerilor sociale despre boala mintală și recuperare; a convingerilor medicilor despre boală, tratament și recuperare dar și la elaborarea normelor politice necesare pentru identificarea și stabilirea priorităților în vederea susținerii financiare și a realizării reformei în domeniu. S-a dezbătut problema mentalităților și credințelor considerate iraționale în opoziție cu practicile medicale științifice privite întotdeauna drept raționale și granița fină dintre acestea, problema cea mai acută fiind nivelul de sprijin acordat pacienților și atitudinea de neglijare a bolnavului care există în multe culturi din Europa Centrală și de Est.

În cadrul sesiunii „**Lecții învățate din reforma în domeniul îngrijirii sănătății mintale**” s-a discutat experiența Cehiei, problemele cu care se confruntă în implementarea reformei și rolul instituțiilor publice și private.

S-a concluzionat că o abordare a reformei bazată pe drepturile omului reprezintă cel mai bun catalizator al dezinstituționalizării. Reforma din Cehia, inclusiv angajamentul față de dezinstituționalizarea serviciilor, s-a confruntat cu multiple provocări încă de la început deoarece s-a continuat să se pună accentul pe psihiatrie, au avut loc schimbări de personal în Ministerul Sănătății și schimbări ale climatului politic. Alte bariere au fost lipsa unui precedent istoric pentru integrarea științelor sociale în domeniul sănătății, stigmatizarea, așteptările societății pentru îngri-

jirea gratuită și lipsa acestor servicii precum și lipsa unei monitorizări și evaluări sistematice a calității și tipurilor de servicii furnizate.

Participanții au identificat rolul societății civile ca un element cultural-cheie în îngrijirea adecvată a sănătății mintale. Ei au remarcat democratizarea și angajamentul sporit față de drepturile civile și politice în Europa Centrală și de Est, dar progresul dezinstituționalizării și al destigmatizării rămâne lent. Implementarea prevederilor Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD) reprezintă un motiv solid pentru promovarea reformei sănătății în regiune, în special a celei în domeniul sănătății mintale.

Cu toate acestea, s-a precizat că unele traduceri ale Convenției diluează semnificația acesteia sau conduc la percepții greșite, cum ar fi faptul că dizabilitatea este exclusiv un fenomen fizic. Acest lucru evidențiază impactul puternic pe care îl poate avea limbajul în înțelegerea societală a drepturilor persoanelor cu tulburări psihice și/sau dizabilități psihosociale. Este esențială o atenție deosebită la termenii lingvistici folosiți în comunicare pentru promovarea cu succes a Convenției de către părțile interesate.

S-a mai subliniat faptul că unele dintre procesele de luare a deciziilor în regiune sunt neclare sau netransparente. Criteriile societăților de asigurare pentru a determina dacă anumite servicii vor fi acoperite sau nu sunt prost înțelese sau aplicate, iar deseori lipsesc structurile de alocare a fondurilor pentru procesele de reformă.

De asemenea, s-a concluzionat că este necesară investigarea folosirii de practici tradiționale și a implicațiilor acestora în tratarea bolilor mintale. De exemplu, exorcismele sunt încă relativ obișnuite în unele părți ale Europei Centrale și de Est, inclusiv în Lituania și Polonia. În timp ce includerea vindecătorilor locali în furnizarea de servicii poate prezenta anumite riscuri (de exemplu, confidențialitatea oamenilor în mediul rural, comunități mici), practicile locale de vindecare a unor tulburări mintale sunt acceptate în mare parte în unele zone, cum ar fi Armenia. Luarea în considerare a sistemelor de convingeri locale este importantă, în special când și unde comunitățile văd tratamentul psihiatric ca ultimă cale de urmat.

Înțelegerea și incorporarea experienței subiective în politici și practici de sănătate

În cadrul acestei sesiuni au fost explorate principalele metode și tehnici de cercetare din științele umane și sociale pentru a dovedi că acestea pot contribui la o mai bună înțelegere a îngrijirii sănătății mintale. Aici au fost evidențiate relatări ale pacienților sau ale îngrijitorilor acestora care constituie o sursă de informare atât pentru practica în sine cât și pentru elaborarea politicilor de reformă. De unde reiese că o adevărată reformă se poate realiza doar folosind metode și abordări interdisciplinare care să combine cunoștințele medicale și cu alte metode calitative izvorâte din experiența de zi cu zi. Fiind mai atenți la toate nuanțele și aspectele, aplicând metode variate, îngrijitorii își vor putea dezvolta și cultiva mai bine empatia pentru pacienți. Din perspectiva pacientului, reforma trebuie să includă dezinstituționalizarea, centre de sănătate bazate pe sprijinul comunității care să aibă personal specializat în mai multe domenii. Centrele vor trebui să le ofere pacienților posibilitatea de a evalua nivelul și calitatea îngrijirii și nu în ultimul rând, îndrumare și sprijin pentru incluziunea lor socială.

Implicațiile politicilor și practicilor de sănătate

Pe acest subiect s-a discutat despre efectele negative sau pozitive pe care unele culturi sau mentalități le pot avea asupra îngrijirii sănătății mintale. Pentru a putea evalua nivelul de luare a deciziilor în furnizarea de servicii s-au

recomandat o serie de întrebări care pot facilita cercetarea, precum: care sunt factorii implicați în luarea deciziilor în domeniul reformei cu privire la îngrijirea sănătății mintale?; cum decid companiile de asigurare a sănătății să canalizeze fondurile?; care sunt criteriile după care serviciile sunt luate în considerare pentru investiții?

S-a propus colectarea unor studii de caz pe țări pentru a putea analiza factorii specifici, situația politică, contextul istoric care ar putea influența reforma, tendințe trecute și prezente din sistemul de sănătate, rolul agențiilor internaționale și europene în recomandarea anumitor mecanisme de evaluare și monitorizare.

De asemenea s-a propus constituirea unor grupuri consultative pe diverse teme privind reforma și întâlniri cu factorii de decizie și cu medicii precum și efectuarea unor studii pilot ca modele de colaborare pentru a înlătura scepticismul și a dovedi necesitatea reformei.

Este necesară înțelegerea profundă și includerea experiențelor subiective în reforma politicilor și practicilor de sănătate. Nu trebuie neglijată abordarea etnografică a istoriei orale, care încorporează experiența de zi cu zi atât a îngrijitorilor, cât și a pacienților, de unde sunt foarte multe de învățat atât pentru noi abordări cât și pentru ajustarea și reorientarea unor politici eficiente și orientate spre factorul uman în domeniul îngrijirii sănătății mintale și a furnizării de servicii pentru acești pacienți cu nevoi speciale.

Daniela Albu

ZIUA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE

La Colegiul „Spiru Haret” din Ploiești s-a desfășurat marți, 24 octombrie 2017, o manifestare dedicată aniversării zilei ONU organizată de Colegiul „Spiru Haret” în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Fundația „Adolescența” din Ploiești și Inspectoratul Școlar al Județului Prahova.

Logo-ul ales de secretarul general ONU pentru a sărbători Ziua Națiunilor Unite a fost **„Există potențial în diversitate”**.

Prin această acțiune, realizată cu participarea elevilor claselor a IX-a B, a XII-a C și a XII-a D ale Colegiului „Spiru Haret” s-a urmărit cunoașterea mai îndeaproape de către elevi a obiectivelor misiunilor ONU în lume la ora actuală, a structurii organizatorice a ONU, precum și a conținutului Cartei Națiunilor Unite.

În deschiderea manifestării a fost prezentată Organizația Națiunilor Unite, scopul și sarcinile care îi revin organizației precum și principiile care stau la baza constituirii ei.

De asemenea, s-a subliniat importanța și semnificația Zilei Națiunilor Unite, care se sărbătorește, an de an, la 24 octombrie, pentru a marca intrarea în vigoare, în 1945, a Cartei Organizației Națiunilor Unite. Organizația a fost creată cu scopul de a menține pacea și securitatea la nivel mondial, de a realiza cooperarea internațională în domeniul economic și social, pentru promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți și nu în ultimul rând pentru dezvoltarea de relații prietenești între națiuni.

În expunerea doamnei profesor Aurica Crețaru, președinta Fundației „Adolescența”, au

fost subliniate importanța și rolul ONU la nivel mondial, arătând că primul document cu valoare universală adoptat de Adunarea Generală a ONU, a fost Declarația Universală a Drepturilor Omului, care stabilește o concepție unitară a comunității internaționale despre drepturile și libertățile omului, deschizând calea spre un sistem de protecție internațională a drepturilor omului.

A fost prezentată de elevi structura organizației și rolul fiecărui organism în cadrul ONU – Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, Secretariatul, Curtea Internațională de Justiție, Consiliul de Tutelă și Consiliul Economic și Social. De asemenea, elevii au făcut o prezentare a Cartei Națiunilor Unite și a unor instrumente universale.

La finalul acțiunii s-a dat citire mesajului adresat de Secretarul General ONU Antonio Guterres, cu ocazia Zilei Națiunilor Unite care a evidențiat că „dacă toți oamenii se vor putea bucura de drepturile lor fundamentale și de a trăi în demnitate, aceiași oameni vor fi artizanii unei lumi pașnice, durabile și drepte”.

Evenimentul s-a dovedit util prin schimbul valoros de idei al tinerilor participanți care au atins problematica drepturilor prin prisma obiectivelor Organizației Națiunilor Unite de a menține pacea și securitatea la nivel internațional, prin promovarea și încurajarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale față de toate persoanele, fără deosebire de rasă, limbă, religie, naționalitate sau orice alte motive.

Olivia Florescu

9 NOIEMBRIE, ZIUA INTERNAȚIONALĂ DE COMBATERE A FASCISMULUI SI ANTISEMITISMULUI

Cu ocazia zilei de 9 noiembrie, Ziua Internațională de combatere a fascismului și antisemitismului, Institutul Român pentru Drepturile Omului s-a alăturat inițiativei comunității internaționale de a crea un front comun împotriva violențelor și a ideologiilor inspirate de ură și xenofobie.

În contextul parteneriatului cu Colegiul Național Spiru Haret, în cadrul proiectului „Școala Altfel” s-a organizat o sesiune de prezentare și dezbateri cu elevii claselor X–XI pe tema pogromului din 9 noiembrie 1938, dată simbolică a declanșării celui mai întunecat eveniment din istoria recentă – Holocaustul. Pentru materialele video și afișele din cadrul prezentării, IRDO a avut ca în fiecare an, sprijinul organizației UNITED for Intercultural Action – rețeaua europeană de ONG-uri care militează împotriva naționalismului, neofascismului, pentru drepturile migranților, refugiaților și ale minorităților, a cărei activitate este susținută de 560 de organizații neguvernamentale din întreaga lume.

Ziua de 9 noiembrie are două semnificații: comemorarea victimelor pogromului din 1938, supranumit și „noaptea de cristal” sau „noaptea vitrinelor sparte”, când autoritățile naziste au incitat la violență populația și studențimea germană. În acea noapte au fost incendiate sinagogi și au fost distruse vitrinele magazinelor evreiești, iar proprietarii acestora au fost agresați și bătuți. Așa a început prigonirea evreilor, data de 9 noiembrie reprezentând în mod simbolic data declanșării Holocaustului.

Cea de a doua semnificație a zilei de 9 noiembrie pentru societatea contemporană este lansarea către publicul larg a unui semnal de alarmă în scopul conștientizării pericolului actual al mișcărilor naționaliste și de extremă dreaptă a căror recurență atinge un indice îngrijorător la ora actuală. În pregătirea prezentării și a dezbaterii s-a pus accentul pe lupta împotriva neofascismului și a reapariției mesajelor motivate de ură, xenofobie și extremism. Prezentarea s-a axat pe ideea că timpul care s-a scurs de la Holocaust nu trebuie să fie un pretext pentru scufundarea treptată în uitare a acestei tragedii a umanității, iar generațiile tinere trebuie să cunoască ceea ce s-a întâmplat atunci pentru a putea evita repetarea unor astfel de orori. Cu cât vom uita ceea ce s-a întâmplat, cu atât vom fi mai expuși la noile valuri de ură și violență.

După Holocaust și încheierea celui de al Doilea Război Mondial s-a căutat o cale de cooperare între națiuni. Astfel a luat naștere Organizația Națiunilor Unite, iar Carta ONU, Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția cu privire la actele de genocid consfințeau un angajament pentru respectarea egalității și a drepturilor omului. Cu titlu de exemplu, s-a discutat despre 3 dintre cele 30 de articole ale Declarației: art. 18 – libertatea de gândire și de conștiință, libertatea religioasă; Art. 19 – libertatea de opinie și de exprimare; art. 20 – libertatea de adunare pașnică și de asociere.

În cea de a doua parte a prezentării, a fost semnalat pericolul actual al populismului, cu ilustrări ale unor manifestații neonaziste care au avut loc recent în Cehia și Suedia. S-au oferit câteva studii de caz prin difuzarea unor videoclipuri, articole și comentarii pe această temă.

În cadrul dezbaterii s-a subliniat faptul că problematica discursului motivat de ură nu trebuie să rămână neglijată, mai ales în condițiile în care astfel de atitudini se pot prolifera cu ușurință și cu rapiditate în prezent, prin intermediul rețelelor de socializare. S-au pus întrebări și s-au oferit o serie de răspunsuri cu privire la agravarea neofascismului în lume, în contextul valului migraționist.

De asemenea, a fost evidențiat rolul artei, care poate fi o armă puternică în combaterea discriminării și a violenței. Activismul poate fi exprimat și prin intermediul creației artistice, în acest sens rețeaua europeană a organizațiilor neguvernamentale UNITED a inițiat anul acesta un concurs internațional de afișe cu tema „Să spunem nu rasismului” pentru a răspunde la ură cu creativitate și asumare.

Tinerilor, ca cetățeni europeni activi, le revine responsabilitatea respectării și promovării egalității în drepturi pentru păstrarea și transmiterea mai departe a idealurilor și principiilor consfințite prin Declarația Universală a Drepturilor Omului. Drepturile fiecăruia nu trebuie să reprezinte doar un ideal abstract, numai prin exercitarea și respectarea lor de către fiecare persoană, vom putea trăi într-o societate sigură și prosperă.

Daniela Albu

MASA ROTUNDĂ „CETĂȚENIA UN DREPT FUNDAMENTAL – DREPTUL DE A AVEA DREPTURI”, PALATUL PARLAMENTULUI

Subcomisia pentru respectarea și apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor români aparținând minorității romilor, din cadrul Comisiei pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților, în colaborare cu Asociația Partida Romilor „Pro-Europa” și Federația Democrată a Romilor a organizat în data de 14 noiembrie 2017, la Palatul Parlamentului, o masă rotundă cu tema „Cetățenia un drept fundamental – dreptul de a avea drepturi”.

În cadrul evenimentului au fost dezbătute aspecte privind dobândirea actelor de identitate și de proprietate în comunitățile rome, evacuările colective din aceste comunități, respectarea art. 8 – dreptul la respectarea vieții private și de familie – din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului.

Prima parte a lucrărilor, având ca temă actele de proprietate a fost moderată de către Cătălin Manea, președinte executiv, Partida Romilor „Pro Europa”. A doua parte l-a avut ca moderator pe Iulian Paraschiv, director de cabinet, Agenția Națională pentru Romi, la care a participat Cătălin Aurel Giulescu comisar șef de poliție de la Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date. Cea de a treia parte a lucrărilor, dedicată evacuărilor forțate, a fost moderată de către Nicoleta Bițu, președinte Federația Democrată a Romilor din România. Au avut intervenții Ilie Dincă, secretar de stat Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Dana Varga, consilier de stat, Cancelaria Primului Ministru și Ghiță Eugen, președintele Asociației Juriștilor Romi din România.

În cadrul acestei acțiuni s-a discutat și petiția adresată Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării de către Fundația „Desire” – Fundație pentru Deschidere și Reflexie socială, din Cluj Napoca cu privire la criteriile de alocare

de locuințe sociale stabilite de Consiliul Local al Municipiului Cluj Napoca prin Hotărârea nr. 434/16.12.2015 considerate a fi discriminatorii față de persoanele marginalizate social. În petiție se precizează faptul că majoritatea criteriilor de atribuire a locuințelor sociale sunt discriminatorii față de romi nu doar pe fondul marginalizării lor sociale ci și pentru că sunt de etnie romă.

S-a mai discutat și cazul romilor din municipiul Alba Iulia cărora li s-au intentat 72 de procese care vizează evacuarea lor din blocul G2 sub pretextul existenței unui plan urbanistic și de amenajare teritorială.

În cadrul dezbaterilor s-a subliniat necesitatea elaborării de către Ministerul Afacerilor Interne a unui ghid, astfel încât evacuările să fie operate în conformitate cu un set de reguli aplicabile la nivel național, pentru a nu mai exista diferențe de procedură de la un Consiliu local la altul.

Potrivit dispozițiilor art. 8 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului respectul dreptului la viața privată, respectul domiciliului unei persoane impun autorităților statului să nu întreprindă măsuri de natură a stânjeni exercitarea drepturilor acestor persoane fizice și entități sociale.

Conform jurisprudenței CEDO, fie că este vorba de obligații pozitive sau negative impuse statelor contractante pe temeiul art. 8 din Convenție, obligațiile statelor trebuie să asigure un just echilibru între interesele individuale și cele ale societății.

Reprezentanți ai IRDO au participat la eveniment alături de instituțiile publice responsabile, dar și de ONG-uri cu preocupări în domeniul situației romilor.

Carmen Năstase

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A COMBATERII VIOLENȚEI ÎMPOTRIVA FEMEILOR, 25 NOIEMBRIE 2017

Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor reprezintă parte integrantă a politicilor naționale de protecția familiei și sănătate publică. Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, tratatul internațional cel mai cuprinzător care abordează această gravă violare a drepturilor omului, fiind ratificată de România în iunie 2016.

La nivelul Organizației Națiunilor Unite ziua de 25 noiembrie a fost desemnată drept Ziua internațională a combaterii violenței împotriva femeilor, reprezentând un prilej pentru guverne, organizații internaționale, instituții specializate și ONG-uri de a atrage atenția opiniei publice cu privire la violența împotriva femeilor.

Mesajul Secretarului General al ONU Antonio Guterez, cu prilejul acestei zile, reprezintă un îndemn la adresa comunității internaționale pentru realizarea unei incluziuni sociale concrete fără de care nu vor putea fi îndeplinite obiectivele Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă. Secretarul General al ONU a subliniat printre altele că „violența împotriva femeilor este o realitate recunoscută pe scară largă, iar aceasta include hărțuirea și practicile dăunătoare, care reprezintă bariere îngrijorătoare în calea exercitării drepturilor omului, împiedicând incluziunea socială și participarea femeilor la susținerea păcii. Dacă nu înlăturăm aceste piedici, nu vom realiza niciodată obiectivele Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. Este timpul să ne intensificăm eforturile colective pentru a pune capăt odată pentru totdeauna violenței împotriva femeilor și fetelor. Aceasta înseamnă că fiecare dintre noi trebuie să acționăm în același timp și împreună în țările noastre, la nivel regional și la nivel de comunitate, pentru realizarea acestui scop comun.”

Institutul Român pentru Drepturile Omului, în parteneriat cu Asociația Femeilor din România – Împreună (AFRI), s-a alăturat campaniei internaționale inițiate de către Organizația Națiunilor Unite, sub denumirea de „Zilele portocalii” – zile

ale combaterii violenței împotriva femeilor. Tema campaniei anului 2017, propusă de Secretarul General al ONU a fost „**Să nu neglijăm pe nimeni – să punem capăt violenței împotriva femeilor și fetelor**”. Campania, cunoscută și sub numele de *16 zile de activism împotriva violenței pe bază de gen* a debutat în data de 25 noiembrie de Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeilor finalizându-se pe 10 decembrie de Ziua internațională a drepturilor omului.

Cu Ocazia Zilei Internaționale a combaterii violenței împotriva femeilor, la sediul IRDO s-a organizat în colaborare cu AFRI în data de 27 noiembrie, 2017 o dezbatere cu organizațiile neguvernamentale care activează în domeniul drepturilor femeilor și cu organisme de promovare a egalității de șanse, în scopul de a identifica și propune măsuri de combatere a violenței împotriva femeilor și a imaginii stereotipe a femeii în mass-media, dar și de a iniția un schimb de bune practici în domeniul combaterii discriminării multiple și a violenței domestice.

Directorul IRDO, dr. Adrian Bulgaru a prezentat importanța Mecanismului de Evaluare Periodică Universală precizând că cel mai important for al ONU pentru dialog și cooperare în domeniul drepturilor omului este reprezentat de către Consiliul pentru Drepturile Omului, înființat de către Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 60/251 din 15 martie, 2006.

Consiliul are ca prioritate consolidarea regimului internațional de apărare a drepturilor omului, iar principala sa atribuție constă în acordarea de sprijin statelor membre pentru îndeplinirea obligațiilor asumate cu privire la drepturile omului, prin dialog, consolidarea capacității instituționale și asistență tehnică. Consiliul face recomandări Adunării Generale pentru dezvoltarea dreptului internațional în domeniul drepturilor omului.

Prin Mecanismul de Evaluare Periodică Universală se analizează stadiul implementării de către statele membre a Pactului internațional privind drepturile civile și politice, Pactul internațional

privind drepturile economice, sociale și culturale, Convenția ONU pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, Convenția împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante, Convenția privind drepturile copilului, Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

În cuvântul său de deschidere, Liliana Pagu, președinta Asociației Femeilor din România și Ambasador al Păcii a prezentat pe scurt activitatea Asociației precizând că încă din 2015, AFRI s-a alăturat campaniei ONU de combatere a violenței împotriva femeilor desfășurând activități de conștientizare și formare în domeniul drepturilor femeilor în mai multe localități din țară.

În cadrul campaniei a fost lansat un apel pentru construirea în România a unei societăți mai puțin violente prin promovarea demnității, integrității și prin educația pentru combaterea violenței în familie și în special a violenței împotriva femeilor.

Președinta AFRI a precizat că „1 din 10 femei din România este afectată de violența în familie în fiecare an, indiferent de vârstă, stare civilă, etnie sau religie. 1,2 milioane de femei din România se confruntă cu acte de violență domestică. Dar multe dintre acestea aleg să sufere în tăcere.” Tocmai de aceea AFRI lansează apelul său pentru un parteneriat social nonviolent pentru construirea unei societăți sigure pentru femei și fete. Pentru aceasta este necesar ca femeile din România să își cunoască drepturile și să devină active în lupta împotriva sărăciei și violenței. Conștientizarea opiniei publice și angrenarea activă a tuturor factorilor din societate pentru stoparea violenței reprezintă un element cheie în refacerea spiritului comunitar, astfel încât femeile să poată contribui la progresul societății exercitându-și pe deplin toate drepturile.

În cadrul dezbaterii au fost abordate teme legate de recomandările ONU, precum: accesul la justiție, combaterea violenței asupra femeilor și a violenței domestice, a traficului cu ființe umane, participarea și reprezentarea femeilor în viața politică și publică, dreptul la educație, la sănătate și la muncă. În acest context, subliniem faptul că IRDO acordă o atenție specială categoriilor vulnerabile: femeile din mediul rural, femeile

de etnie romă, migrante, fete și femei abuzate, victime ale violenței domestice.

Discuțiile din cadrul evenimentului au evidențiat și aspecte privind lipsa de încredere a femeilor în sistemul judiciar, stigmatizarea lor de către reprezentanții autorităților, propagarea unei imagini stereotipe a femeii în mass-media, precum și lipsa de informare a victimelor.

În afară de lipsa datelor privind numărul plângerilor deciziilor judecătorești privind discriminarea împotriva femeilor, mai trebuie remediată și lipsa de monitorizare a situațiilor în care ordinul de protecție este încălcat de către agresor, faptul că ordinul de protecție poate fi emis doar dacă victima prezintă un certificat medico-legal.

O altă problemă este și faptul că toate datele statistice existente se referă numai la violențele raportate. Ori este bine știut că multe femei nu depun plângere împotriva agresorului. De aceea organizațiile neguvernamentale cer înființarea unor centre de adăpost cu psihologi specializați pentru femeile care s-au confruntat cu acte de violență. De asemenea, solicită noi reglementări legislative care să permită Poliției să elibereze un ordin de protecție provizoriu imediat după producerea agresiunii, pentru a asigura femeii agresate o protecție rapidă și reală. Realitatea este că majoritatea organizațiilor și asociațiilor se confruntă cu lipsa de fonduri și cu o slabă cooperare instituțională pentru combaterea acestui fenomen.

Participanții la eveniment au fost invitați să completeze un chestionar cu privire la prioritățile organizației pe care o reprezintă în domeniul combaterii violenței asupra femeilor și al implementării și popularizării Convenției ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor; modalități de combatere a violenței împotriva femeilor și pentru stoparea transmiterii în mass media a imaginii stereotipe și degradante a femeii și să ofere informații privind situația drepturilor femeii în România.

Această dezbateră a avut ca scop consolidarea cooperării cu societatea civilă pentru identificarea unor posibile soluții de combatere a violenței împotriva femeilor în România, precum și un schimb de bune practici.

Daniela Albu

„AVEM ACELEAȘI DREPTURI” – DREPTURILE PERSOANELOR VÂRSTNICE ȘI ÎNGRIJIREA PE TERMEN LUNG ÎN EUROPA

Factorii de decizie politică la nivel european se confruntă cu provocări numeroase în asigurarea unor servicii de îngrijire pe termen lung adecvate în fața îmbătrânirii populației, fenomen ce se accentuează de la an la an.

Chiar dacă numărul serviciilor de îngrijire pe termen lung este în creștere, persoanele în vârstă care caută și depun eforturi pentru a obține astfel de servicii în Europa se confruntă cu provocări proprii în accesarea și utilizarea acestora. Totodată, în ciuda eforturilor și angajamentelor pe care statele membre le iau față de diverse instrumente și mecanisme de drepturile omului, standardele în domeniul drepturilor omului și situația persoanelor în vârstă nu sunt bine cunoscute sau înțelese.

În acest context Rețeaua Europeană de Instituții Naționale pentru Drepturile Omului (ENNHRI) a demarat proiectul „Drepturile persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în Europa” (2015-2017), prin care a urmărit să determine o abordare din perspectiva drepturilor omului a îngrijirii persoanelor vârstnice în Europa, să clarifice standardele internaționale și regionale aplicabile în domeniu, să formuleze recomandări către factorii decidenți la nivel european pentru eficientizarea protecției acestor persoane, precum și sporească gradul de recunoaștere a rolului instituțiilor naționale pentru drepturile omului în domeniu.

În acest proiect au fost implicate Institutul Român pentru Drepturile Omului, Centrul interfederal pentru egalitatea de șanse din Belgia, Biroul Ombudsmanului din Croația, Institutul German pentru Drepturile Omului, instituția Ombudsmanului din Ungaria și Ombudsmanul din Lituania. Contribuția Institutului a constat în monitorizarea și colectarea de date la nivel național. Astfel, reprezentanții IRDO au monitorizat opt centre de îngrijire din țară, patru din mediul urban și patru din mediul rural, șase din sistemul public și două private, și au organizat o serie de interviuri, întâlniri și dezbateri cu reprezentanți ai autorităților centrale

și locale cu atribuții în domeniu, precum și cu reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale și ai organizațiilor profesionale. De asemenea, reprezentanții IRDO au contribuit cu studii și materiale, inclusiv la elaborarea Raportului național privind persoanele vârstnice, parte a raportului final al ENNHRI.

Ca etapă finală a proiectului, ENNHRI a organizat, pe 28 noiembrie 2017, conferința „*Avem aceleași drepturi*” – *Drepturile persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în Europa*. În cadrul evenimentului au fost prezentate rezultatele cercetărilor efectuate în cele șase țări monitorizate precum și situația respectării drepturilor persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung la nivel european. Discuțiile din cadrul conferinței au evidențiat necesitatea unor investiții mai mari în sectorul serviciilor de îngrijire pe termen lung în întreaga Europă, dar în special în țările din Europa Centrală și de Est, pentru a asigura, pe de o parte, furnizarea de servicii adecvate conform cerințelor pentru aceste categorii de persoane, iar pe de altă parte, necesitatea formării, din perspectiva drepturilor omului, a lucrătorilor din domeniul asistenței medicale.

Dr. Ciara O’Dwyer, coordonatoarea proiectului, a evidențiat principalele aspecte privind respectarea drepturilor omului în instituțiile de îngrijire pe termen lung identificate prin activitatea de monitorizare a echipelor naționale: lipsa respectării dreptului persoanelor la demnitate, intimitate, autonomie și acces la justiție. În acest sens exemple privind practicile îngrijorătoare includ: persoane vârstnice nevoite să trăiască în îngrijire rezidențială fără consimțământul lor, cazuri de rezidenți care sunt transportați dezbrăcați de-a lungul coridoarelor, oprirea încălzirii pentru a economisi bani, precum și situații în care rezidenții primesc tranșilizante pentru a preveni un comportament provocator.

Lipsa de informare din partea factoriilor de decizie politică și a furnizorilor de servicii medicale, respectiv a obligațiilor lor în materie

de drepturile omului precum și lipsa resurselor financiare în cadrul sectorului de îngrijire pe termen lung reprezintă principalele cauze a acestor îngrijorări din perspectiva drepturilor omului. Într-adevăr, este clar că investițiile statutare în acest sector variază foarte mult pe întreg teritoriul Uniunii Europene, mai multe țări din Europa Centrală și de Est având un sprijin mai mic decât media.

Abordarea bazată pe drepturile omului asupra îngrijirii pe termen lung, vizează atât pregătirea persoanelor în vârstă, astfel încât acestea să-și cunoască și să-și revendice drepturile, cât și creșterea abilității și responsabilității factorilor de decizie și a furnizorilor de servicii de îngrijire medicală în respectarea, protecția și asigurarea drepturilor omului.

Mr Horecký, Președinte al Asociației Europene pentru directorii și furnizorii de servicii de îngrijire pe termen lung pentru persoanele în vârstă (E.D.E), a subliniat eforturile depuse de furnizorii de îngrijire medicală din întreaga Europă pentru a cunoaște îndatoririle lor din perspectiva drepturilor omului, inclusiv prin crearea Cartei europene a drepturilor și libertăților persoanelor vârstnice. De asemenea, a evidențiat provocările cu care se confruntă furnizorii de servicii de îngrijire în susținerea drepturilor omului în centre, în special datorită unei cunoașteri limitate privind obligațiile ce le revin și a provocărilor financiare.

Ana Carla Pereira, șefa unității de modernizare a sistemelor de protecție socială din cadrul Direcției generale – Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Incluziune, a prezentat acțiunile actuale ale Comisiei Europene în sprijinirea îmbunătățirii serviciilor de îngrijire în Europa, date referitoare la o nouă propunere de directivă privind echilibrul dintre muncă și viață, precum și aspecte privind pilonul european al drepturilor sociale, care include dreptul la îngrijiri pe termen lung (Principiul 18). Reprezentanții Eurocarers, rețeaua europeană care susține îngrijitori informalii, a subliniat necesitatea unor servicii de formare comunitară de înaltă calitate, bazate pe comunitate.

Au fost discutate, de asemenea, aspecte privind necesitatea și importanța unei noi convenții internaționale privind drepturile persoanelor în vârstă, precum și necesitatea asigurării accesului persoanelor în vârstă la justiție atunci când solicită și primește îngrijire.

Evenimentul a reunit furnizori ai serviciilor de îngrijire, susținători ai persoanelor în vârstă, cadre universitare, factori de decizie la nivel european și național, precum și reprezentanți ai instituțiilor naționale pentru drepturile omului din Europa.

Marius Mocanu

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR OMULUI

Cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Omului, miercuri, 6 decembrie 2017, a avut loc la Colegiul „Jean Monnet” din Ploiești o manifestare cu tema „Drepturile omului – sistem fundamental și universal în formarea unei culturi a păcii”, organizată de Colegiul „Jean Monnet” –Ploiești în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului. Manifestarea s-a desfășurat sub forma unui workshop pe 6 grupe de elevi, ai claselor a V, VI, IX și a XI-a, sub îndrumarea și coordonarea doamnei profesor Roxana Elena Vișan.

Tema din acest an a Zilei Internaționale a Drepturilor Omului, „Suntem egali în demnitate și drepturi” se alătură campaniei de un an de zile în pregătire a celei de a 70 a aniversari a Declarației Universale a Drepturilor Omului din 1948.

Manifestarea a fost interactivă fiecare grupă de elevi și-a exprimat opiniile asupra diferitelor drepturi stipulate în Declarația Universală a Drepturilor Omului, așa cum le-au perceput ei. De asemenea, fiecare grupă de elevi a primit câte o fotografie care ilustra copii aflați în situații dificile, încercând astfel să transmită un mesaj către autoritățile abilitate asupra importanței punerii în aplicare a drepturilor copiilor.

Ziua Internațională a Drepturilor Omului s-a înscris în contextul celor 16 zile de activism împotriva violenței de gen, demarate cu ziua de 25 noiembrie, Ziua Internațională de Luptă împotriva Violenței asupra Femeilor, și încheiate, în mod simbolic, în data de 10 decembrie – Ziua Internațională a Drepturilor Omului. În acest context, a fost evidențiat faptul că violența și

amenințarea cu violență reprezintă o încălcare gravă a drepturilor omului, și trebuie să reprezinte peste tot un prilej de a reitera necesitatea de a lupta împotriva oricărei forme de abuz sau discriminare care atentează la drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Ziua Internațională a Drepturilor Omului, marchează de asemenea adoptarea și proclamarea de către Adunarea Generală a ONU, la 10 decembrie 1948, la Paris, a Declarației Universale a Drepturilor Omului, prima exprimare globală a drepturilor omului și una dintre primele realizări majore ale Organizației Națiunilor Unite în care se regăsesc principiile de bază ale drepturilor omului: universalitatea, indivizibilitatea și interdependența. Prin raportarea la Declarație, conștientizăm faptul că promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale reprezintă un proces în evoluție, ce trebuie să țină pasul cu mersul societății, cu noile provocări ale istoriei, științei și tehnologiei.

Despre importanța dreptului umanitar în perioada de conflict armat cât și în perioada de pace a făcut vorbire domnul c(r) Dumitru Codiță, președintele Asociației de Drept Umanitar – Filiala Prahova. Participanții au avut posibilitatea sa afle care sunt principalele reglementari internaționale în materia protecției bunurilor culturale și pericolele care planează asupra acestora în caz de conflicte, care sunt modalitățile de a promova regulile de protecție în sistemul educativ.

Olivia Florescu

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ „SUPPORT ÎN LUAREA DECIZIILOR ACORDAT PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI MINTALE”, 12 DECEMBRIE 2017

Potrivit art. 12 al Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD), acestea au dreptul la recunoașterea, oriunde s-ar afla, a capacității lor juridice. Prevederile art. 12 trebuie interpretate în conformitate cu principiile generale ale CDPD care solicită respectarea demnității inalienabile, a autonomiei individuale, inclusiv a libertății de a face propriile alegeri, și a independenței persoanelor, precum și participarea și integrarea deplină și efectivă în societate, fără discriminare.

Prin ratificarea Convenției, prin Legea nr. 221/2010, țara noastră s-a angajat să asigure persoanelor cu dizabilități accesul la sprijinul necesar pentru exercitarea drepturilor lor. În efortul armonizării legislației naționale cu prevederile CDPD, apare, totodată, necesitatea elaborării unui sistem de luare asistată a deciziilor care să ajute persoana cu dizabilități să ia propriile sale decizii, ca o măsură de protecție flexibilă care să asigure respectarea autonomiei, a voinței și a preferințelor persoanei.

Aspecte privind accesul la justiție al persoanelor cu dizabilități mintale din perspectiva implementării în România a art. 12 al CDPD, exercitarea capacității juridice și luarea propriilor decizii de către persoanele cu dizabilități mintale, precum și accesarea resurselor existente au reprezentat principalele teme abordate în cadrul Conferinței Internaționale „Suport în luarea deciziilor acordat persoanelor cu dizabilități mintale”¹, organizată de Centrul de Resurse Juridice (CRJ) în data de 12 decembrie 2017. Cu o experiență de peste 14 ani în activitatea de monitorizare, CRJ urmărește modul în care sunt respectate drepturile persoanelor cu dizabilități intelectuale sau cu probleme de sănătate mintală

¹ Evenimentul, parte a proiectului „SOS: ONG-urile din România, împreună pentru drepturile persoanelor cu dizabilități mintale închise în instituții” co-finanțat printr-un grant din partea Elveției prin intermediul Contribuției Elvețiene pentru o Uniune Europeană extinsă.

internate în centre de tip rezidențial sau în spitale de psihiatrie.

Dezbaterile din cadrul evenimentului s-au axat pe stadiul actual al legislației din România și prevederile Convenției observate în practică de Clinica Juridică mobilă a Centrului de Resurse Juridice, care în ultimii doi ani a documentat modul în care persoanele cu dizabilități mintale instituționalizate beneficiază de suport în luarea deciziilor și care sunt garanțiile oferite pentru prevenirea abuzurilor. Prin intermediul proiectului „Clinica Juridică Mobilă” s-au realizat vizite inopinate în majoritatea centrelor pentru persoane cu dizabilități intelectuale sau mintale din România, observându-se la fața locului că tinerii instituționalizați au nevoie să își facă auzite problemele cu care se confruntă, opiniile lor și mai cu seamă să obțină un sprijin juridic. Astfel experții clinicii mobile furnizează servicii juridice în centrele de tip rezidențial persoanelor cu dizabilități mintale sau în comunitate, prin intermediul unui „birou juridic mobil”, menit să ajungă la instituțiile izolate, în zonele sărace, în mediul rural sau în orașele mici, pentru informarea, consilierea și asistența juridică a celor aflați în pericol de a fi instituționalizați².

Tot în cadrul programului de cooperare elvețiano-român, au fost prezentate *Dirjecțiile pentru o politică publică în domeniul serviciilor de suport în luarea deciziilor* precizând că în urma sondajelor de opinie efectuate, un număr scăzut de persoane doresc să locuiască în același oraș/comună cu o persoană care suferă de dizabilități mintale.

Peste 90 la sută dintre persoanele cu dizabilități instituționalizate în centre, le părăsesc doar prin deces. De cele mai multe ori în România punerea sub interdicție înseamnă moartea civilă a persoanei. Conform statisticilor Ministerului Muncii, la sfârșitul anului 2016, peste 30.000 de persoane se aflau închise în 771 de centre de asistență socială

² Mai multe informații despre proiectul CRJ, la: www.crj.ro/pledoarie-pentru-demnitate/clinica-juridica-mobila/.

de stat. Persoanele instituționalizate cu dizabilități intelectuale sau mintale, rareori au o șansă reală de a reclama încălcarea drepturilor lor din cauza condițiilor izolate de viață, a lipsei informării, dar mai ales a faptului că, de multe ori, drepturile le sunt încălcate tocmai de către cei în custodia cărora se află, cei care îi și reprezintă legal, în majoritatea cazurilor.

Reprezentanți ai Ministerului Muncii și Justiției Sociale, ai Colegiului Medicilor, ai Ministerului Justiției, ai Uniunii Naționale a Barourilor din România și ai Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție au vorbit, din perspectivă instituțională, despre implementarea art. 12 al Convenției.

Totodată, au fost discutate experiențe și modele din alte țări printre care: experiența Clinicii Juridice Mobile din SUA prezentată de Amy Hozer, avocat și manager de proiect, Centrul de Asistență Juridică, New York, și modelul Bulgariei de implementare a art. 12 din CDPD, prezentare realizată de către Marieta Dimitrova, avocat, Bulgarian Center for Not-for-Profit Law.

La conferință au participat peste 60 de persoane, experți internaționali care lucrează în acest domeniu, reprezentanți instituționali și neguvernamentali din România.

Mihaela Scarlat

EDUCAȚIA PENTRU CETĂȚENIE ACTIVĂ

Casa Corpului Didactic „Grigore Tabacaru” Bacău și Universitatea „Vasile Alecsandri” au organizat, în data de 12 decembrie 2017, conferința „Educația pentru cetățenie activă”. Evenimentul a avut ca scop pregătirea cadrelor didactice din domeniul socio-uman, fiind abordate diverse aspecte ale problematicii drepturilor omului, precum: drepturile economice și sociale ale imigranților în Europa, colaborarea școlii cu societatea civilă în educația civică a elevilor – exemple de bune practici, sau exersarea cetățeniei active prin învățarea bazată pe activitate.

În cadrul conferinței moderată de prof. dr. Gabriel Leahu, director al Casei Corpului Didactic „Grigore Tabacaru” Bacău au susținut alocuțiuni dr. Adrian Bulgaru, director executiv, Institutul Român pentru Drepturile Omului, prof. Eugen Stoica, Ministerul Educației Naționale, Monica Andrei, președinte, Centrul European de Educație și Training Bacău, prof. Lucica Ciupercă, coordonator Centrul Regional de Resurse pentru Educație Civică.

În cadrul evenimentului a fost subliniată importanța cunoașterii drepturilor și libertăților fundamentale dar și asumarea de responsabilități într-o societate bazată pe statul de drept și pe supremația legii. De asemenea, a fost evidențiat rolul cadrelor didactice în schimbarea de atitudini a tinerilor și pentru asumarea rolului acestora de cetățeni activi.

Prin organizarea acestui eveniment s-a urmărit și dezvoltarea creativității didactice în învățământul preuniversitar, în acest sens fiind încurajată participarea la Concursul național de creativitate didactică în domeniul materialelor auxiliare destinate educației pentru drepturile omului, democrație și o cultură a păcii în învățământul preuniversitar ediția a IX-a, care se desfășoară în perioada 2017-2018, concurs organizat de Institut în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale.

Carmen Năstase